

igyekeznek az ifjakat a megismerés felé, de érzelmi világuk kára nélkül, hanem azzal a gondolattal, hogy a gondolkozás teszi tisztává, amit megérezünk. Így jut a szerző oda, hogy az anyanyelvi irodalmi tanítás koronája a filozófiai tárgyú dolgozat. S így érthető, hogy felfogása szerint sohasem a dolgozat formája a fő, hanem a tartalom. Tiszta, jellemes személyiséggé kell az ifjúnak válnia s erre segíti az elmélyedő, maga kifejlésére alkalmat nyújtó dolgozat.

A szerző egész okoskodása a mai gimnáziumhoz fűződik, annak törvényes, de magas céljához. A közölt dolgozatok azt mutatják, hogy a Honterus-gimnáziumban megközelítik ezt a célt. Bizonyára sok helyen másutt is. De bizonyos, hogy nem mindenütt. A viszonyok gyakran leszállítják a mértéket. Nagy igazság azonban, hogy a nagy cél értékesebb, mint ami igen alacsonyan van. És az is igazság, hogy minden részlet csak akkor értékes, ha az egyetemes célt szolgálja vagy erre törekszik. Netoliczka fejtegetéseiben ez a világos tudatosság nyilatkozik. Neki az anyanyelvi oktatás a világnézet fejlesztője s a dolgozat ebben a fő segítség, de nemcsak egyetlen tárgynak, hanem az egész iskolai munkának eredményét, értékét tárja fel.

Imre Sándor.

*

Sztankó Béla : Vezérkönyv a népiskolai énektanításhoz. (A tanítóképző intézeti énekiskola IV. része.) Kiadja: a Franklin-Társulat, magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. Budapest. 1909. Ára 5 kor.

A mű öt részből és egy függelékből áll. Az első rész a hangadó és hangfelfogó szerveket és azok működését, (élet- és lélektani vonatkozásokban) ismerteti; a második rész az énektanítás történeti fejlődését tárgyalja; a harmadik rész a népiskolai énektanítás anyagáról szól; a negyedik rész az énektanítás methodikája; az ötödik rész a tanító hivatásáról, feladatáról értekezik s végül a függelék közli a népiskolai énektanítás tantervéhez szóló «Utasítást». Szerző a vázolt anyagot 352 oldalon, 22 íven dolgozza föl.

Sztankó Béla kiváló műve az elemi iskolai énektanítást akarja szolgálni, még pedig azzal, hogy útmutatásokat ad azok számára, kik hivatva lesznek, mint tanítók, az első zenei ismeretek nyújtása által a gyermek fogékony, zsenge lelkét előkészíteni, alkalmassá tenni a zenei szép befogadására, élvezésére.

És ez a momentum teszi rendkívüli fontossá a tanítónak, mint *énektanítónak* feladatát, különösen nálunk, ahol nemcsak azoknak kell beérni az elemi iskolában szerzett énektudással, akik felsőbb iskolába nem jutnak: hanem, sajnos, a legtöbb esetben azoknak is, akik középiskolákat végeznek. Énektanításunk csak az elemi iskolában

van rendezve. A középiskolák tantervében és tananyagában alárendelt szerepet játszik és nem sikerült még ez ideig kötelezővé tenni az éneket. Bár vannak már középiskolai énektanítói tanfolyamok, amelyekben meg lehet szerezni a képesítést: az állam nem igen törődik tovább az egész kis ügygel és a középiskolákban tanít boldog-boldogtalan — tisztelet a kivételeknek — éneket. Hogy milyen pusztítást visznek véghez hangban és jóízlésben: sajnos, keservesen tapasztaljuk. Kétszeres szükség van tehát arra, hogy oly alapot teremtsen az elemi iskola, amely alapon bizton lehessen építeni, ha rendszeres továbbképzésről van szó s amely alap elegendő arra, hogy a nép megszerezesse s tovább művelje a dalt, azt a dalt, amely már-már kiveszőben van s amely dalból a jó erkölcs, nemes ízlés, nemzeti öntudat és faji összetartozás nemzet összetartó és nemzet fönntartó lelki tulajdonságok, képességek, erények soha ki nem apadó forrásai fakadnak. Átérzi ezt szerző s ennek tulajdonítom, hogy nemcsak nagy szeretettel tárgyalja az anyagot, hanem mintegy féltő gondoskodással terjeszkedik ki aprólékos részletekre, mintha úgy gondolkodnék, hogy olyan könyvet adjon annak a jelöltnek kezébe, amely őt lehetőleg fölvilágosítja s útbaigazítja minden szükséges dologban, bölösen tudván azt, hogy annak a szegény tanítónak nem igen lesz módja idővel megszerezni azokat a műveket, melyekkel tudását bővítheti.

De ez a törekvés az alapja a könyv egyik szépséghibájának is egyuttal. A tudás nagy készségével részletez olyan dolgokat, amelyekből kevesebb is elég lenne s ez a könyv könnyebb áttekinthetőségének, világosságának árt. Kevesebb többet mondott volna.

Ugyancsak a világosságnak, könnyen érthetőségnek hátrányára van főleg az I. rész nehézkes nyelvezete az elvont, lélektani részleteknél.

Bár oly részletességgel tárgyalja anyagát szerző, mégis elfeledkezik, vagy legalább is alig említ föl valamit oly fontos tudnivalókról, minők a hangszervek egészségtana és azok betegségei. Jó énektanító csak az lehet, aki tisztában van azzal, hogyan lehet megóvni a hangszereket a káros behatásoktól s aki nemcsak észreveszi a hangszervek beteges állapotát, hanem könnyebb esetekben tanácsot is tud adni a baj gyógyítására, ami főleg kisebb helyeken bír nagy fontossággal, ahol nehezebben lehet jutni orvoshoz.

A 236. és 237. lapon példákat közöl a kemény hangsor összhangosítására. Itt nem ártott volna egy kissé gondosabb összhangosítás, így el lehetett volna kerülni a 2-ik példa 3-ik és 4-ik hangzatösszekötésénél a tiszta kvintet a szűkített után $\left(\left[\begin{array}{c} \bar{f} \\ h \end{array} \right] \left[\begin{array}{c} \bar{g} \\ c \end{array} \right] \right)$, amely

egymásutánról bizonyosan azt hallották a jelöltek, hogy az tiltva van. Ugyancsak a 3, 5, 6, 7 és 8-ik példákban fordul elő egy-egy pongyola, nem logikus hangzat egymásután.

Azt sem tartom épen helyesnek, hogy az előadási tervezetben (287. l.) ezt olvasom: «Ez a csoport énekelje a mélyebb vagy *vastagabb* (?) «c-t.» A hangnak mélysége van és nem vastagsága. Ez egyáltalán nem szakszerű terminus technikus. Szükséges, hogy a tanuló kezdettől fogva a helyes fogalmakhoz és megnevezésekhez szokjék. Ezért nem tartom én helyesnek még — bár általában el van fogadva — az *egész- és félhang* elnevezést, s a keresztekkel és békkel történő *fölemelést* és *leszállítást*. Igaz, hogy átvitt értelemben használják ezeket a meghatározásokat, mert hiszen a távolság a fél vagy egész és nem a hangot emeljük föl vagy szállítjuk le, hanem egy hangtól, mint fix ponttól féltávolsággal följebb vagy lejjebb veszünk egy másik hangot: de nagy mértékben gátolja az ilyen meghatározás a tiszta fogalom képzést és így a világos tudást. Azért van aztán elterjedve az a téves fogalom, hogy pl. a zongora fekete billentyűi félhangok, a fehérek pedig egészek. Ezért megy nehezen a hangsorképzés. Legcélszerűbb lenne mindjárt kezdettől fogva rászoktatni a helyes kifejezésre a tanulókat. Ha c pl. féltávolságra vannak egymástól valamint é f is. A kereszt azt jelenti, hogy féltávolsággal följebb kell venni egy másik hangot, c, bé pedig, hogy féltávolsággal lejjebb annál a hangnál, amelynek jegye előtte a kereszt vagy bé áll.

A létra a német Leiter-nek lefordítása. Én inkább használom azokat a finom megkülönböztetéseket, melyeket dr. Molnár Géza a *hangsor*, *hangnem*, *hangfaj* fogalmaival fejez ki.

Elhagynám az *uralgó* és az *üteny* rossz képzésű magyartalan szókat is és használnám helyettök a *domináns* és *ütem* kifejezéseket.

Ezek külömben olyan kisebb szépséghibák, melyek a munka kiválóságának nem sokat ártanak s amelyeket egy újabb kiadásban helyre lehet hozni.

Maga a mű nagy tudásnak a gyümölcse s főleg becsessé teszi az az izzó fajszeretet, mely áthatja úgyszólván minden sorát.

Szent-Gály Gyula.

★

P. Mendousse: Du dressage à l'éducation. Páris. Félix Alcan. 1910. (IV+194 l. — 2 fr. 50). Megjelent a *Bibliothèque de Philosophie contemporaine* című vállalatban.

A címből is világosan kitűnik, hogy ez a mű a dressúra (szoktatás, idomítás) és nevelés viszonyát tárgyalja. Voltaképen akörül